AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2017 / 95 • Ekim 2017

KİLİKYA ERMENİ KATOLİKOSLUĞU KOZAN DAVASI BİZE NE ANLATIYOR?

Vuslat Nur ŞAHİN

.

1921 yılında Türkiyeden kendi kararıyla ayrılan ve 1930 yılında Lübnanda Anteliasta faaliyetlerine başlayan Kilikya Katolikosluğu, Adana-Kozandaki tarihî merkezinin ve etrafındaki mülklerin iadesi için başlattığı tartışmalı hukuksal süreçte bir adım daha atarak davayı bireysel başvuru hakkı çerçevesinde AİHMe taşımıştı. Dava AİHM tarafından reddedilmiştir.

Kozan'daki (Sis) Kilikya Ermeni Katolikosluğu 1293 yılından beri Ermeni Ortodoksluğunun merkezlerinden birisi olmuştur. Yavuz Sultan Selimin Memlüklere karşı seferinde kilise Osmanlı denetimine geçmiştir. Osmanlı devletinin dini hoşgörüsünün bir kanıtı olarak Katolikosluk kilisesi ibadethane olarak korunmuş ve faaliyetlerini sürdürmesine izin verilmiştir. Osmanlı yönetiminin, özellikle Eçmiadzin Katolikosluğunun 19.yyda Rusyanın eline geçmesinden sonra, İstanbul Patrikhanesinin yanı sıra tarihi Kilikya Katolikosluğuna daha da önem verdiği ve millet sisteminin icabı olarak koruyuculuğunu üstlendiği tarih sayfalarında yer bulmuştur. "Kilikya Katolikosluğunun yakın tarihteki Ermeni ayaklanmasında rol oynadığı bilinmektedir. Fransızların, geri çekilmeye hazırlanırken Adana ve çevre bölgelerde yaşayan (Ermeniler dahil) Hristiyan nüfusun buralardan ayrılmasına karşı çıktığına dair kayıtlar mevcuttur"[1]. Aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin buralardaki Hristiyan nüfusu Fransız işgaline karşı birleşik bir cephe oluşturmaya çağırdığı ve buradaki Hristiyan nüfusun yerlerinde kalması için açıkça çaba gösterdiğinin de kayıtları mevcuttur[2]. Tüm bunlara rağmen Katolikosluk tek taraflı bir kararla ve hiçbir başka siyasi neden veya baskı olmamasına rağmen Anadolu topraklarından ayrılmıştır. Kilise önce Halep, sonra sırasıyla Şam, Kudüs, Kıbrıs ve son olarak Lübnan- Anteliasa taşınmıştır. Bugün bu dini kurum hala Kilikya Katolikosluğu ismiyle faaliyetlerine Anteliasta devam etmektedir.

Kozanda terk edilen kilise arazisinin tapusu bugün belediyeye aittir ve bu kesinleşmiştir. Davanın avukatı da bu bilgiyi kabul etmektedir. Belediye bu gayrimenkulü korumuştur ve sit alanı ilan etmiştir [3].

Katolikosun İstanbulda bulunan avukatı davaya iki yıl hukukçular ve tarihçiler eşliğinde hazırlandığını belirtmiştir. Avukat davayı sadece bir mülkiyet davası olarak tanımlamış, davanın soykırım iddialarından bağımsız düşünülmesi gerektiğini belirtmiş, buna ilaveten din hürriyetine vurgu yapmıştır. Katolikos I. Aram ise, dilekçeyle ilgili olarak avukatı

aracılığıyla verdiği mesajında, Bu konuda Türkiyeyle pazarlık yapmayacağız. Mülkün, ziyarete açılmak üzere restorasyondan geçmesini de herhangi bir tazminatı da kabul etmiyoruz. İstediğimiz tek bir şey var; 800 yıldan fazla bir süre bize ait olan mülklerin iadesi. Eğer Türkiye, Ermeni halkıyla yakınlaşmak istiyorsa bu en uygun zamandır ifadelerini kullanmıştır [4]. Katolikosluk avukatı davanın Türkiyede açılmasının hemen ardından, dava sonuçlanmadan yaptığı açıklamalarında AİHMe başvurma niyetini de izhar ederek asıl amaçlarını da göstermiştir. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru reddedilince[5] AİHMe başvurulmuş, ancak dava AİHM tarafından da reddedilmiştir.

Antelias (Kilikya) Katolikosluğunun başvuru süreci incelendiğinde davanın hukuki gerekçelerinden ziyade siyasi yönünün ağır bastığı görülecektir. Ermeni meselesini uluslararası kamuoyunun gündeminde tutmak için bu tarz girişimlerin bir fırsat gibi görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Meselenin geçmişi araştırıldığında, 2013te aynı Katolikosun Lübnanda düzenlediği sempozyumda meseleyi gündeme getirdiği görülmektedir. Konuyu hukukçular vasıtasıyla bu sempozyumda akademik bir çerçeveye oturtmaya hatta meşrulaştırmaya çalışan Katolikos Aram, yerleşik hukuk ilkeleri gereği davası Avrupa Konseyi nezdinde görev yapan uluslararası saygınlığa sahip Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından reddedilince 19 Ekim 2017de davayı reddeden AİHM yargıcını ve AİHMnin kararını ve dirayetini kınamaktan geri kalmayarak hukuku amaç olarak değil, araç olarak gördüğünü göstermiştir [6].

Bu tarz davaların ilk olmadığı gibi son olmayacağı dikkate alınarak Türkiyenin hukuk, tarih, siyaset bilimi gibi disiplinlerde akademik çalışmalarını sürdürmesinin gerekliliği unutulmamalı ve bu yöndeki çalışmalar daha geniş ölçeğe yayılmalıdır.

Fotoğraf: https://www.ntv.com.tr/dunya/aihmin-yeni-baskani-belli-oldu,UcHxtH7vX0Ch8Z2XaB8TAA

[1] Maxime Gauin, How to Create a Problem of Refugees: The Evacuation of Cilicia by France and the Flow of Armenian Civilians (1921-1922), *Review of Armenian Studies*, 2012, No. 25, s. 79.

[2] Gauin, How to Create a Problem of Refugees..., s. 79-80.

[3] YouTube. December 17, 2015. Accessed October 30, 2017. https://www.youtube.com/watch?v=i1KKda2d0Vo&feature=youtu.be.

[4] Merkezi, Haber. "Kilikya Katolikosluğu: İade istiyoruz." Agos. March 23, 2016. Accessed October 30, 2017. http://www.agos.com.tr/tr/yazi/14776/kilikya-katolikoslugu-iade-istiyoruz.

[5] Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Karar: Kilikya Ermeni Katolikosluğu Başvurusu (Başvuru Numarası: 2015/7661), karar tarihi: 15.06.2016, s. 2, http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Content/pdfkarar/2015-7661.pdf

[6] "WHY WOULD THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS SO EASILY REJECT OUR..." Armenian Church Catholicosate of Cilicia. October 19, 2017. Accessed October 30, 2017. http://www.armenianorthodoxchurch.org/en/archives/20472.

Yazar Hakkında :

Vuslat Nur Şahin Orta Doğu Teknik Uluslararası İlişkiler ana dal ve Kurumsal Finans yan dal programlarından mezunudur. Halen Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler'de yüksek lisans öğrencidir.

Atıfta bulunmak için: ŞAHİN, Vuslat Nur. 2026. "KİLİKYA ERMENİ KATOLİKOSLUĞU KOZAN DAVASI BİZE NE ANLATIYOR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 95. Ekim 31. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/KILIKYA-ERMENI-KATOLIKOSLUGU-KOZAN-DAVASI-BIZE-NE-ANLATIYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır